

Steekkaart WSW-dementie

Domein **Culturele** welbevinden

Beschrijving culturele welbevinden

Het culturele welbevinden legt sterk de focus op de wereld, de omgeving waarin men leeft. Cultuur is een moeilijk te beschrijven gegeven: het is vaak aanwezig maar moeilijk te veranderen of te sturen. Het is de optelsom van de omgeving, de omgangsvormen, de waarden en normen en de rituelen die eigen zijn aan de context. Het is een sterk bepalende factor om zich ergens goed te voelen, 'op zijn gemak' te zijn. Het thuisgevoel is bij ouderen een belangrijke indicator van het culturele welbevinden.

Vertaalslag naar ouderen met dementie

De onzekerheid die de omgeving aan ouderen met dementie vaak biedt door gebrek aan herkenning is sterk bepalend voor hun cultuurbeleving. Ouderen met dementie hebben hier sterk behoefte aan een veilige en rustige omgeving waar ze zich comfortabel voelen. Een thuisgevoel is omwille van de dementie een moeilijk te realiseren doel. Het zijn hier de omgangsvormen, belevingsgerichte positieve benadering die een groot effect hebben op de beleving van het culturele welbevinden.

Observeerbaar gedrag

- De omgeving waarin de oudere zich bevindt, heeft een effect op het gedrag.
- De oudere reageert regelmatig op dingen die gebeuren in de omgeving.
- De oudere zoekt bewust bepaalde ruimtes op.
- De omgeving daagt de oudere uit om bepaalde handelingen uit te voeren.
- Het om handen hebben van een activiteit lijkt rustgevend te zijn.

Gerichte coaching vanuit ergo

- Start of optimaliseer de aandachtspersonenwerking.
- Zorg dat de belevingsgerichte zorg toegepast wordt door iedereen die in contact komt met de oudere.
- Breng in kaart welke cultuur/omgevingskenmerken de oudere prikkelen.
- Deel de leefruimte in in duidelijke doelgerichte ruimtes zoals leeshoek, beleefhoek, eetruimte, tv-hoek, koffiecorner, ...

Gerichte coaching familie

- Coach de familieleden i.v.m. belevingsgerichte zorg zodat zij deze kunnen toepassen tijdens bezoekenmomenten.
- Laat familieleden zoeken welke omgeving voor de oudere optimaal is om bezoek te ontvangen: de kamer, de snoezelruimte, de cafetaria, buiten....
- Stimuleer de familieleden om samen handelingen uit te voeren die de oudere rustig maken.
-

Steekkaart WSW-dementie

Domein **Existentiële** welbevinden

Beschrijving existentiële welbevinden

Het existentiële welbevinden is een vrij abstract domein van welbevinden. Het gaat om de zin van het leven, de betekenis van religie en bijhorende rituelen. Het behouden van een eigen levensvisie met kernwaarden is hier een betekenisvolle invulling van existentieel welbevinden. Bij ouderen is dit ook betekenis geven aan het levenseinde en hoe dat voor hen een invulling kan hebben.

Vertaalslag naar ouderen met dementie

Deze dimensie is bij ouderen een moeilijk ethisch vraagstuk. Wat is de zin van het leven en hoe helder objectief beoordelen ouderen met dementie deze situatie? Ze zoeken vaak naar hun eigen identiteit en betekenisvolle rol. Kenmerkend is dat ouderen met dementie vaak heel helder religieuze rituelen en tradities mee beleven. Ze kennen nog goed de gezangen en prevelen vaak de gebeden systematisch mee.

Observeerbaar gedrag

- De oudere laat blijken dat het vervullen van een rol/taak voor hem/haar nog belangrijk is.
- De oudere is vaak bezig met wie hij/zij is.
- De status, levenswijze is nog steeds te herkennen in het voorkomen en gedrag.
- De oudere grijpt in de beleving, het verhaal vaak terug naar de geschiedenis, hoe het vroeger was.
- De oudere is regelmatig bezig met herkenning van gebeurtenissen en figuren uit het leven.

Gerichte coaching vanuit ergo

- Benader de oudere vanuit zijn rol die hij/zij vervulde en laat deze aan bod komen in de dagelijkse handelingen.
- Betrek de oudere bij religieuze belevingen maar durf ook kiezen voor aangepaste vieringen op niveau van ouderen met dementie.
- Stimuleer de erkenning van de persoon met levensboeken en triggers die iets vertellen over zijn/haar rijke leven (=reminiscentie op niveau van de oudere).
- Maak werk van vroegtijdige zorgplanning (in samenspraak met oudere zelf of familie) in begin van de opname van de oudere zodat wensen in verband met palliatieve zorgen duidelijk zijn...

Gerichte coaching familie

- Stimuleer familieleden om de rolbeleving van de oudere tot uiting te laten komen, zeker op feestdagen en bijzondere momenten die vroeger ook samen beleefd werden.
- Stimuleer familieleden om mee deel te nemen, samen met hun oudere, aan spirituele vieringen die in het WZC worden georganiseerd.
- Laat familieleden herkenningmateriaal verzamelen voor opmaak levensboek, aanleveren muziek, voorwerpen.
- Bekijk samen met familieleden wie welke rol kan opnemen in de vroegtijdige zorgplanning/kwaliteitsvolle wilsbeschikking.

Steekkaart WSW-dementie

Domein **PSYCHISCH** welbevinden

Beschrijving psychisch welbevinden

Het psychisch welbevinden wordt bepaald door het zich goed voelen, het beeld dat men van zichzelf heeft, de eigen zelfbeleving. Het is sterk gebaseerd op gevoelens, beleving van herinneringen en persoonlijke verlangens. Dit welbevinden wordt sterk bepaald door hoe men als oudere kijkt naar het eigen leven en het verleden beoordeelt. Hoe men de toekomst bekijkt en welk gevoel dit met zich meebrengt kan een positief, neutraal of negatief effect hebben op het psychisch welbevinden. Positief welbevinden is hier tevreden zijn met wie men is en kunnen omgaan met verlieservaringen in functie van een realistisch toekomstperspectief.

Vertaalslag naar ouderen met dementie

Typend voor ouderen met dementie is dat ze hun identiteit stilaan verliezen en geconfronteerd worden met verlieservaringen op cognitief vlak. Het is voor hen een grote uitdaging om het psychisch welbevinden in balans te houden. Ze gaan zich vaak afhankelijk opstellen van anderen en hebben veel bevestiging nodig. Herinneringen of de zoektocht naar figuren in hun beleving kunnen bij hen moeilijke emoties veroorzaken.

Observeerbaar gedrag

- De oudere laat blijken dat hij/zij last heeft van emotionele momenten.
- De oudere heeft nood aan bevestiging en aandacht.
- De oudere laat blijken dat verlieservaringen nog steeds moeilijk zijn.
- De oudere stelt zich afhankelijk op van anderen.
- De oudere kan soms negatief reageren, geprikkeld zijn door wat anderen doen en/of zeggen.

Gerichte coaching vanuit ergo

- Pas belevingsgerichte zorg multidisciplinair toe, dus door iedereen.
- Bied handelingen aan die de oudere rustig maken en bied de kans om emoties te uiten. (vb. relaxatiebad of relaxatiesessies of andere handelingen)
- Aanvaard en bevestig het verdriet en de moeilijke momenten van de oudere.
- Maak een levensboek dat opgebouwd is vanuit een positieve levenservaring.
- Zoek naar handelingen die een positief effect hebben op het gemoed i.f.v. succesbeleving.
- Richt de kamer in met voor de oudere duidelijke herkenningspunten.
- ...

Gerichte coaching familie

- Coach, train familieleden i.v.m. het toepassen van de belevingsgerichte aanpak.
- Geef vorming over oorzaken van het emotioneel gedrag en hoe ze hier best mee omgaan.
- Geef familieleden een actieve rol bij de opmaak van het levensverhaal/boek door het aanleveren van materiaal voor de toolbox en de triggers uit eigen leven.
- De familieleden stimuleren om samen handelingen uit te voeren die de oudere rustig maken.
- Geef de familie de kans om hun emoties, twijfels te uiten in de omgang met hun oudere en geef gericht advies.

Steekkaart WSW-dementie

Domein **Materiële** welbevinden

Beschrijving materiële welbevinden

Het materiële welbevinden wordt sterk gestuurd vanuit de idee: 'Als ik iets nodig heb, kan ik het betalen.' Voor ouderen is het de fysieke omgeving waarin ze wonen, de inboedel, de eigendom, kledij en voorwerpen met een emotionele waarde. Omwille van de leeftijd horen hier ook de nodige aanpassingen bij, hulpmiddelen die hen ondersteunen in hun comfort. Dit is een zeer individueel bepaalde factor van het welbevinden. De éne heeft behoefte aan veel materiële rijkdom om zich gelukkig te voelen, de andere net niet.

Vertaalslag naar ouderen met dementie

Ouderen met dementie kiezen zelden bewust voor de fysieke omgeving van het WZC en zijn vaak genoodzaakt zich aan te passen aan deze materiële context. Toch geven ze vaak aan dat materieel bezit hen veiligheid en comfort biedt en ze zelfs gehecht zijn aan een specifieke zetel, plaats aan tafel in de leefruimte. Materialen in de omgeving zouden hen positief moeten prikkelen.

Observeerbaar gedrag

- Het gedrag en de activiteit van de oudere wordt sterkt bepaald door comfortabele zithouding / lighouding.
- Het hebben van bepaalde materialen in de onmiddellijke omgeving geeft een rustig gevoel.
- De oudere is erg gehecht aan persoonlijke spullen.
- De oudere ervaart eetmomenten, koffiepauzes als belangrijke momenten van de dag.
- De oudere heeft een uitdaging nodig gedurende de dag om zich goed te voelen.

Gerichte coaching vanuit ergo

- Bekijk comfortzorgfactoren 'liggen' en 'zitten' individueel per oudere en stuur bij.
- Bekijk welke hechtingsvoorwerpen belangrijk kunnen zijn voor de oudere.
- Bied op maat gecreëerde 'volwassen' materialen aan: voelkussens, schorten, handdoeken, weekbladen, krant
- Bied materiaalverwerkende activiteiten aan.
- Maak de omgeving voldoende stimulerend voor de oudere.
- Stimuleer de oudere tot zelfstandig eten, bv. via fingerfood.
- Geef de oudere taken bv. plantenverzorging, dierenzorg, huishouden (tafels dekken, opruim,...)
- ...

Gerichte coaching familie

- Laat de familieleden de kamerinrichting optimaal afstemmen op het levensverhaal van de oudere indien dit mogelijk is.
- Maak, samen met familieleden, een toolbox met voorwerpen uit het leven van de oudere.
- Laat familieleden zoeken welke omgeving voor de oudere optimaal is om bezoek te ontvangen: de kamer, de snoezelruimte, de cafetaria, buiten....
- Daag de familieleden uit om samen met de oudere deel te nemen aan activiteiten.
- ...

Steekkaart WSW-dementie

Domein **LICHAMELIJK** welbevinden

Beschrijving lichamenlijk welbevinden

Het lichamenlijk welbevinden wordt bepaald door het zich gezond voelen en oog hebben voor het uiterlijk voorkomen. Ouderen vinden het hier belangrijk om in conditie te zijn, actief te kunnen zijn of zich comfortabel te voelen op fysiek vlak. Naast de actieve component is er ook de aandacht voor uiterlijk voorkomen en hoe men zich wil presenteren aan de anderen. Dit kan zowel op vlak van gelaatsverzorging, gebruik van parfum, hygiëne als door keuze van kleding en juwelen. Hoe gezond men is en hoeveel aandacht men besteedt aan uiterlijk voorkomen en hier eventueel ook over aangesproken wordt, bepaalt de mate van welbevinden.

Vertaalslag naar ouderen met dementie

Er is bij ouderen met dementie een zeer grote diversiteit aan lichaamsbeleving en behoud van motorische mogelijkheden. Sommigen zijn nog zeer zelfstandig en mobiel, anderen verkeren eerder in een zorgafhankelijke toestand. Voor beide groepen kan het lichamenlijk welbevinden een bepalende factor zijn.

Observeerbaar gedrag

- De oudere reageert positief op het dragen van mooie kledij, hij/zij lijkt fier te zijn.
- De oudere geniet van de verzorgingsmomenten (bad/ochtendtoilet/maaltijdbegeleiding).
- Bewegingsactiviteiten, hoe klein ook lokken bij de oudere positieve reacties uit.
- De oudere zoekt lichamenlijk contact op, reageert positief op aanraking.
- De oudere reageert positief op verwenmomenten of extra accenten in het uiterlijk voorkomen.

Gerichte coaching vanuit ergo

- Besteed extra aandacht aan deelname aan bewegingsactiviteiten.
- Maak duidelijke afspraken voor zorgmomenten, ADL: vb. afronding uiterlijke accenten.
- Heb oog voor netheid van kledij, aangepast aan het moment.
- Bekijk de comfortzorg op kritische wijze: hulpmiddelen i.f.v. bewegingsactiviteiten en maaltijden, aangepaste lig/zitmogelijkheden.
- Werk projecten uit gericht op actieve stimulering: (binnen)tuinproject met actieve stimuli om er te vertoeven, project 'verwenweek'.
- ...

Gerichte coaching familie

- Coach familieleden in verband met het aspect comfortzorg.
- Doe voorstellen aan familieleden in verband met bewegingsactiviteiten, hoe klein ook.
- Leer familieleden relaxatietechnieken aan (handmassages, voetbadjes,...) zodat deze kunnen worden toegepast tijdens bezoekenmomenten.
- Wijs familieleden er op dat complimenten geven over uiterlijk voorkomen een positief effect kunnen hebben op het welbevinden.
- Betrek familieleden bij actieve zorgmomenten zoals relaxatiebad, relaxatiesessies, maaltijdbegeleiding.
- ...

Steekkaart WSW-dementie

Domein **SOCIALE** welbevinden

Beschrijving sociale welbevinden

Het sociaal welbevinden wordt bepaald door het netwerk dat men rondom zich heeft zowel in de nabije omgeving als op afstand. Voor ouderen is het gevoel erbij te horen, deel uit te maken van de groep, een belangrijk gegeven. Er kan hierbij een verschil in beleving zijn tussen deel uit maken van de groep en/of het betekenisvol kunnen zijn voor anderen. Afhankelijk van de wensen en verwachtingen van de oudere in functie van zijn sociale relaties is dit welbevinden onderhevig aan gevoelens van eenzaamheid. Omwille van verlieservaringen in zijn sociaal netwerk is het vaak moeilijk om dit sociale welbevinden in balans te houden.

Vertaalslag naar ouderen met dementie

Ouderen met dementie zoeken vaak hun houvast in de omgeving en spreken soms ongeremd iedereen in de omgeving aan. Het moeilijke aan hun situatie is dat ze erg beperkt zijn in het opzoeken van een sociaal netwerk en ze eerder afhankelijk zijn van de omgeving die beslist om al dan niet naar hen toe te komen. Omwille van cognitieve problemen is er vaak een (subjectief) gevoel van isolement en eenzaamheid bij deze doelgroep.

Observeerbaar gedrag

- De oudere zoekt bewust contact op bij personeel, medebewoners, familie.
- De oudere geniet van de aanwezigheid van familie.
- De oudere reageert positief tijdens het deelnemen aan groepsactiviteiten.
- De oudere reageert goed op de aanwezigheid van kinderen.
- De oudere probeert een gesprek te volgen en/of neemt actief deel aan het gesprek.

Gerichte coaching vanuit ergo

- Maak werk van de organisatie van gerichte intergenerationele activiteiten.
- Heb aandacht voor actieve beleving van de familiale rol die er is: partner, ouder, grootouder, overgrootouder.
- Bied korte sociale activiteiten aan, in kleine groepen.
- Bekijk kritisch hoe de ouderen kwalitatief deel kan uitmaken van de leefgemeenschap van het WZC, actief of passief.
- Werk een gericht activiteiten aanbod uit voor animatie/vrijwilligers.
- Integreer het effect van AAI (animal assisted interventions)...

Gerichte coaching familie

- Coach de familieleden i.v.m. belevingsgerichte zorg zodat zij deze kunnen toepassen tijdens bezoekenmomenten.
- Daag de familieleden uit om samen met de oudere deel te nemen aan sociale activiteiten binnen en buiten het WZC.
- Laat hen kleine huisdieren meebrengen.
- Overtuig hen om de kleinkinderen/achterkleinkinderen mee te brengen en te laten spelen, tekenen, in aanwezigheid van de oudere.
- Laat ze een bezoekschriftje op de kamer leggen waarin bezoekers schrijven wanneer ze daar geweest zijn en enkele zaken opschrijven van dat bezoek.